

DIANA MANDACHE

**Visuri spulberate.
Elisabeta
Principesa României, Regina Greciei**

CUPRINS

DRAMATIS PERSONAE	6
PROLOG. LISABETA, PROIECTE DE MARIAJ	9
ALIANȚĂ MATRIMONIALĂ. „ESTE DIN CLASA EI, RELIGIA EI	19
TRAGEDIA GREACĂ	41
ÎNTRE DOUĂ LUMI: SUFERINȚE & AMBIȚII	117
ILUZII ÎN EXIL	197
EPILOG	226
BIBLIOGRAFIE	229
INDICE DE NUME	233

Desen de Elisabeta

Încă din primii ani ai căsniciei, viața Elisabetei a fost încercată de multe deziluzii, temperamentul melancolic cu tristeți metafizice fiindu-i bombardat de evenimentele din familia regală greacă, dar mai ales de efectele aduse de lovitura de stat militară și de cenzura la care erau supuși. Intră astfel în divergență cu mama sa într-o scrisoare din 28 ianuarie 1923, aducându-i o multitudine de reproșuri, nemaiputând să-și reprime lipsurile unei copilării fără deplină afecțiune maternă, în tinerețe lovindu-se de personalitatea puternică a reginei, care o umbrea din plin:

În anii timpurii doream nespus să fiu lângă tine, cu un dor nebun, dar timiditatea mă ținea departe să arăt orice semn de emoție. Știam că mă iubeai, dar tot ce doream era acea latură tandră, afecțiunea tandră care vine din lucrurile mărunte... În ultimii ani viața ta a fost plină, iar personalitatea mea s-a dezvoltat aparte. Nu suficient de puternică pentru a fi egalul tău, dar încă puternică pentru a fi supusă. Nu suficient de puternică pentru a rezista chinului sau judecății, aproape întotdeauna prea grele. Apoi, mamă dragă, ai făcut niște lucruri greu de iertat, adesea în public mi-ai arătat greșelile. Nu arătarea defectelor m-a deranjat, ci faptul că m-ai pus în imposibilitatea de-a da o replică, fără să mă pot proteja¹⁷².

Elisabeta suferise de gelozie generată de atenția exegerată pe care regina Maria o arăta Ilenei, fiica cea mai mică:

Această gelozie a crescut dintr-un singur lucru, i-ai dat spiritual și material tot ce mi-am dorit, și, cel mai greu din toate, i-ai dat meritul imens al tuturor calităților și sentimentelor pe care eu le-am avut mereu... Am încercat să învăț să nu simt, și am reușit să-mi fac un fel de carapace care este încă moale¹⁷³.

La aproape o săptămână, Elisabeta frământată de acuzele aduse reginei, scrie din nou cerându-și scuze. Apoi presată de cotidianul politic atenian, care se identifica cu existența sa, descrie instabilitatea politică și socială:

¹⁷² ANR, RM V/728, 28 ianuarie 1923.

¹⁷³ *Ibidem*.

Noi miniștri vin, rămân câteva zile apoi pleacă, numai o luptă, iar țara merge spre haos. Printre alte orori, pojarul și tifosul exantematic fac ravagii printre refugiați. Christo Mano unul dintre doctorii care m-a îngrijit a luat pe mâna sa toate problemele de sănătate... Se pare că am revenit în Evul Mediu în orice privință. Securitatea orașului este din nou o altă mare problemă. Casele sunt sparte în permanență. Oamenii sunt atacați și furați pe stradă. Au fost anumite cazuri în care s-a folosit lasoul pentru a prinde răufăcătorii... Nu invidiez guvernul care urmează să vină¹⁷⁴.

O surpriză vine din România când societatea minieră „Mica” se oferă să-i facă o diademă Elisabetei din aur românesc, de care se arată încântată și profund mișcată. Aceasta îi va trimite curând mamei sale modelul special creat pentru viitoarea tiară: „îți trimit desenul pentru coroana «Mica» și un fragment al ornamentului original care doresc să fie copiat întocmai cu aceeași lucrătură dăltuită. Mărimea potrivită pentru cea mare este de 12 [mm], iar cea mai subțire de 11, ele trebuind să aibă flexibilitate și să fie făcute cât mai simplu așa cum este fragmentul trimis”¹⁷⁵.

Printre puținele plăceri erau cățelușa Duska, alături de care ea și Georgie își petreceau timpul la Tatoi, și grădinaritul.

Am o îngrijorare că în această vară nu voi avea apă pentru grădina de la Tatoi. Așa m-am bucurat să cultiv câteva flori care au rezistat și am încercat să le înmulțesc. I-am spus grădinarului să cultive cât de mulți iriși poate, vreau să umplu părți din grădină cu ei. Din nefericire nu există posibilitatea să mai cumpăr noi plante anul acesta, dar poate că odată voi avea flori suficiente să pot să le culeg... Grădinarul mi-a spus că a încercat să cultive flori dar fără succes pentru că Mătușii Sophy nu-i păsa de ele. Ce femeie ciudată, sunt lucruri pe

¹⁷⁴ ANR, RM V/729, 3 februarie 1923.

¹⁷⁵ *Ibidem*.

care le descopăr zilnic despre ea, în special acum, în această casă... Cu toate acestea munca ei practică în țară e minunată și cu greu poate fi egalată... Nu datorez nimic socrilor mei, nici măcar un prânz. Singurul lucru pe care ni l-au dat au fost servitorii răi pe care i-am primit. Nu au știut cum să scape de ei. Am aflat asta cu puțin timp înainte¹⁷⁶.

O altă dificultate ivită a fost generată de comportamentul Aspasiei, despre care Elisabeta nu a vorbit prea mult. Într-o scrisoare însă îi mărturisește mamei sale că aceasta „joacă murdar, dublu, un joc interesat. Se asociază cu orice partid revoluționar pentru a-l forța pe Georgie să-i dea drepturi, titluri și poziție care i-au fost refuzate de Unchiul Tino. Purtarea ei face ca lumea să strige și este urâtă. Este oribil de ambițioasă și falsă și nicio minciună nu este suficientă pentru a-și atinge scopul... Nu e liniște nicăieri și nicio tulburare nu ne-a cruțat. Lucruri plăcute nu prea există, cu excepția vremii”¹⁷⁷.

O altă piedică a constat în întreruperea comunicațiilor pe mare cu România, ceea ce a adus îngrijorare Elisabetei. Aceasta își exprimă resentimentele față de greci, pe care îi consideră reduși ca intelect și preocupări, minimalizând rolul femeii, fiind interesați doar de comerț și politică:

Ce poziție lipsită de importanță au femeile în Grecia. Este influența Orientului ce se răsfrânge asupra tradiției, dar care face lucrurile dificile și chiar ofensatoare pentru străini, care la fel ca și mine sunt obișnuiți cu respect... Am încercat din răspuțeri, cu toată răbdarea și inteligența, să nu-i urăsc pe greci... Ei au doar două aspecte care-i interesează, *comerțul și politica*¹⁷⁸.

Situația politică conflictuală din Atena este descrisă constant sugerând efortul ei de a se dedica patriei adoptive, de a-i înțelege și tenebrele:

Momente de speranță vin dar trec pe lângă noi și ne lasă mai dezolați decât eram. Totul este întunecat. Suntem într-o cameră în beznă, băjbâind să ieșim afară, dar la orice ușă am fost era încuiată, și fiind întuneric nu am găsit cheia, nici măcar nu am știut dacă

¹⁷⁶ ANR, RM V/730, 5 februarie 1923.

¹⁷⁷ *Ibidem*.

¹⁷⁸ ANR, RM V/731, 10 februarie 1923.

*Elisabeta
purtând
coroana
„Mica”*

există una. Singura cale de scăpare este prin forță, iar violența iese din calcul, în timp ce Europa nu e stabilă. Frământările noastre par să se învârtă în cerc¹⁷⁹.

Starea sănătății reginei consoarte se îmbunătățește, fiind fericită că e din nou sănătoasă. Însă, avea să-i mărturisească mamei sale: „m-am îngrișat, până când și bucuria unui chip decent pare a-mi fi interzisă... Mă bucur într-un mod copilăresc de diadema «Mica», dacă cu adevărat vor s-o dea și s-o facă după designul trimis de mine”¹⁸⁰. Spre sfârșitul lunii februarie situația în Grecia pentru cuplul regal era de izolare totală față de lume, neștiind cu adevărat care este propria lor situație. Elisabeta era îngrijorată de atitudinea cumnatului ei, regele Alexandru al Serbiei, de care nu-și dă seama ce politică duce față de Grecia, rugându-și mama să se intereseze. De asemenea o roagă să trimită un om politic de încredere care să analizeze situația și să-i ajute pentru că acolo erau „rupți de totul, nu avem o idee clară despre lucrurile din străinătate, și nici a poziției noastre față de lume”¹⁸¹.

Retragerea de la palatul din Atena la Tatoi era întotdeauna binevenită, fiind mai departe de trepidația politicii din capitală. La 19 februarie 1923 avea să consemneze: „este sărbătoare, iar Tatoi e singurul loc liniștit. Nu cunosc vreo altă țară decât Grecia care are atât de multe litere roșii în calendar. Cu școli închise doar pentru că se sărbătorește vreun sfânt cu rezonanță istorică. Lumea întotdeauna se pare că găsește o scuză mare pentru a nu munci. Cred că are legătură cu clima”¹⁸².

În acest timp, după ce l-au vizitat pe George, Sitta și Pavlos aveau să plece spre București. Deși acuzată cu ușurință de insensibilitate, poate pentru că istoriografia nu a documentat bine corespondența regală, Elisabeta s-a confruntat cu propriile zbateri de adaptare într-o Grecie în care puterea politico-militară era ostilă dinastiei. Pe lângă drama personală, Elisabeta găsește timp să consoleze, să sprijine moral noua familie în momente importante, ultimul fiind moartea fostului rege Constantin:

¹⁷⁹ ANR, RM V/731, 10 februarie 1923.

¹⁸⁰ *Ibidem*.

¹⁸¹ ANR, RM V/ 732, 18–20 februarie 1923.

¹⁸² *Ibidem*.

Săraca Sitta! Ce durere pentru ei toți, a însemnat totul pentru ei. Mi-aș fi dorit să-l cunosc mai dinainte, pentru a-mi da seama ce avea în el de fascina lumea aici. Pentru mine, care l-am văzut foarte puțin, era un om sfârșit, bolnav, aparent foarte egoist, nimic din ceea ce fusese odată¹⁸³.

Ca regină, și-a îndreptat deopotrivă atenția asupra refugiaților, reușind chiar prin intermediul fostei guvernante Leila Milne să strângă ajutoare. Elisabeta notează cât de mișcătoare au fost implicarea și devotamentul acesteia: „Este formidabil de credincioasă și cred că e atașată de noi, fiind ultima ei legătură cu vremurile bune. Viața nu e ușoară nici pentru ea, fiind dincolo de vârsta unor noi începuturi”¹⁸⁴.

Regina Maria recunoaște către Leila Milne că situația din Grecia era dificilă, însă din scrisorile fiicei sale nu-și dădea seama pe deplin de gravitatea situației politice:

Soarta copiilor mei acolo este într-adevăr grea, iar sărmana noastră Lisabeta, care toată copilăria ei a reușit să fie tragică și disperată în imaginație, acum are parte de multe pentru a fi cu adevărat tragică!... Este nevoie de o răbdare extraordinară și de spirit de sacrificiu în mijlocul umilințelor crude [...], este într-adevăr un început greu, greu. Dar îți amintești cum spuneam mereu că Lisabeta *va trebui să simtă amărăciunea vieții reale pentru a deveni o femeie adevărată, deoarece se juca mereu cu tragedia, inventând drame pentru ea însăși, era constant nemulțumită de soarta ei. Acum nu e necesară vreo născocire, paharul amărăciunii trebuie băut. Mă rog ca asta să fie doar modelarea și nu distrugerea ei. Are o dragoste reală pentru soțul ei, bazată pe o solidă prietenie și respect*¹⁸⁵.

Maria arată o duritate mult prea mare față de Elisabeta, probabil nu același lucru l-ar fi spus principesei Ileana, dacă s-ar fi aflat într-o situație similară. Regina critica felul de a fi al Elisabetei, căreia îi plăcea singurătatea:

Lisabeta este întotdeauna singură, chiar și într-o mulțime, pentru că nu-i place societatea veselă. Nu i-a plăcut familia când erau acolo, îi privea cu dispreț considerându-i „un

¹⁸³ *Ibidem.*

¹⁸⁴ *Ibidem.*

¹⁸⁵ KSU, Scrisoare reginei Maria către Leila Milne, 24 februarie 1923.

grup de idioți” și deplângând fiecare oră la care trebuia să renunțe, timp în care câștiga doar puțină simpatie printre ei, deoarece nimănui nu-i făcea plăcere să fie tratat cu dispreț. Chiar și așa, pe blânda și drăguța Sitta noastră a făcut-o să se simtă inferioară ca inteligență și mentalitate, iar atunci când a devenit regină a fost o disperare pentru fete, deoarece Lisabeta nu le-a dat sentimentul că vor avea o casă unde să meargă, sentiment care a fost, desigur, destul de amar¹⁸⁶.

Elisabeta își regăsea din nou fericirea în Grecia în pasiunea pentru flori și botanică, vorbind despre frumusețea pomilor fructiferi înfloriți, despre mulțimea de violete, frezii și chiar iriși. Acolo continuă să-și completeze colecția de timbre, pe care o vedea întregită cu încoronarea de la Alba Iulia a părinților ei:

Te rog să-l rogi pe Papa să-mi trimită colecția de timbre cu încoronarea, ștampilate și neștampilate. Nu le-am primit deloc și sunt atât de interesante. Timbrul cu capul [regelui Ferdinand] în caschetă trebuie să intre în circulație, în locul celorlalte monstruoziități¹⁸⁷.

Sesiunile fotografice, dar mai ales cu fotografiile lipsiți de talent se prefigurau ca o povară. Nevoită să le accepte, Elisabeta scria: „va trebui să trec prin chinul de a fi fotografiată și urăsc ideea în mod special pentru că mă simt grasă și deprimată, rotundă... iar fotografiile nu sunt dintre cei mai buni aici și cu siguranță vor pune în evidență defectele, uitând de restul”¹⁸⁸. Fotografiile din Grecia, destul de rare, care se mai regăsesc în arhive o arată pozând în portrete oficiale, dar și în timpul liber petrecut în grădina de la Tatoi sau în excursii, însoțită de George și de câteva persoane apropiate.

Regina Maria recunoștea că fiica sa era apreciată de populația Greciei:

Ca regină, aud că este foarte lăudată. Oamenii îi admiră frumusețea și inteligența, demnitatea și atitudinea, sperând lucruri mari de la ea, deoarece a promis începutul unei noi ere. Acum vom vedea dacă are în ea lucrurile pe care le sperăm cu toții sau dacă energia și caracterul ei sunt simple cuvinte, ceea ce nu cred. Are mari calități, deși le-a suprimat

¹⁸⁶ KSU, Scrisoare reginei Maria către Leila Milne, 24 februarie 1923.

¹⁸⁷ ANR, RM V/ 732, 18–20 februarie 1923.

¹⁸⁸ *Ibidem*.

pentru o dorință aproape de neînțeles de a fi „diferită”, „originală”, „ciudată”, „deosebită de ceilalți”. Același lucru a fost și după boala ei. Ea și-a cultivat aspectul tragic, fantomatic. Îl accentua în multe privințe, astfel încât uneori, deși incontestabil de frumos, era aproape insuportabil¹⁸⁹.

Despre apariția interesantă a Elisabetei datorită tunsorii adoptate și machiajului histrionic există o caracterizare făcută de mama sa, care spunea că a fost obligată să se tundă după boală pentru că îi cădea părul.

Vopsindu-l roșu, cu sprâncenele înnegrite, înfățișarea ei devenea cu adevărat surprinzătoare, deoarece devenise foarte slabă, cu gâtul subțire, iar minunatele ei mâini erau osoase. Alții s-ar fi simțit tentați să se retușeze doar cu puțină culoare. Ea, nu! Dimpotrivă, nicio pulbere nu era suficient de albă, nimic prea întunecat pentru a accentua conturul ochilor, uneori, era absolut îngrozitoare. Degeaba am încercat s-o fac să înțeleagă că nimănui nu-i face plăcere să o vadă așa, nici părinții, nici soțul, nici publicul care continuă să o idolatrizeze. Dar asta e, nu poate fi suficient de simplă¹⁹⁰.

Din nou, regina Maria suferea că fiica ei nu avea un copil, care poate ar fi făcut-o „mai normală, ar îndeplini destinul femeii, simplu și natural”¹⁹¹. Regina Elisabeta avea să răspundă la nemulțumirile constante ale mamei sale notând măhnită despre chestiuni care o dureau și care păreau de neînțeles: „Tu spui numai dacă așa avea un copil? Da, mamă dragă, așa vrea să am unul, dar deocamdată sunt trei obstacole în cale. 1. În primul rând nervii mei nu sunt în starea în care ar trebui să fie. 2. Situația combinată cu nervii noștri zdruncinați sunt lucruri riscante. 3. Este o chestiune de bani”¹⁹². Istoriografia consemnează că într-una din vizitele în Smirna, Elisabeta pierduse o sarcină, nemaiputând avea copii.

Frământată de problema bijuteriilor grecești, ca regină consoartă se simțea lipsită de piese majore din colecția familiei, neputând poza așa cum dorea pentru un portret oficial. Nu ezită s-o roage pe mama ei să medieze chestiunea:

¹⁸⁹ KSU, Scrisoare reginei Maria către Leila Milne, 24 februarie 1923 (subl.ns.).

¹⁹⁰ *Ibidem*.

¹⁹¹ *Ibidem*.

¹⁹² ANR, RM V/733, 8 martie 1923.

*Elisabeta, regina Greciei poartă
colierul Cartier cu safire și diamante.*

Este un lucru dureros să-ți cer dacă mătușa Sophy discută subiectul cu tine, dacă ai putea s-o convingi să dea o parte măcar din bijuteriile care de drept aparțin lui Georgie și pe care ea jură că nu le va mai purta vreodată. Asta pentru că este nevoie atunci când sunt primiri sau când merg în străinătate, fiind pusă într-o situație umiltoare pentru o regină... Ca fapt divers, nu a fost ideea mea, ci a lui Christo¹⁹³, care a adus-o în discuție fiind indignat¹⁹⁴.

Se arată preocupată, deopotrivă, de sosirea în România a lui Zizi Lambrino, fiind deja îngrijorată de Carol. Avea să scrie: „Pentru Dumnezeu, cum s-a putut întâmpla ca Zizi să revină în țară? Sigur una din condiții a fost exilul. A jucat rolul unei a doua Elena Văcărescu cu câteva variații. Trebuie să plece cât de curând posibil, doar Dumnezeu știe ce-i mai trece prin minte”¹⁹⁵.

Primăvara anului 1923 aduce noi îngrijorări, iar regele George trimite reginei României câteva rânduri despre situația politică de la Atena: „situația internă este la fel, dezorganizare, confuzie, cu multe certuri și disprețuiri reciproce. Pare mai degrabă un spital de nebuni! Mă întreb când mult așteptata pace va veni? Poate ajuta această sărmană mică țară”¹⁹⁶. Starea de dezorganizare aducătoare de haos, faptul că ajutorul american către refugiați urma a fi oprit, ducând la ruină, erau descrise și de Elisabeta, care se simte izolată. Ea nota în aprilie 1923:

Stăm în fața haosului... Ne umilesc. Până și corespondența este în pericol. O importantă scrisoare de la mătușa Sophy a fost reținută. Dumnezeu știe ce pericol ne poate aștepta. Poziția noastră este încordată, dureroasă și dificilă, și nu poate fi spusă în cuvinte. Curând americanii își opresc ajutorul și aprovizionarea, ceea ce înseamnă ruină, falimente, foamete, iadul pe pământ. Nu sunt bani, nu sunt provizii, nu există organizare în țară. Domnesc confuzia, păcatul, dezonoarea. Nu putem face nimic... Viața noastră este o continuă umilință... Cred că bătrânul Djuvara a trimis deja un raport în

¹⁹³ Principele Cristofor al Greciei.

¹⁹⁴ ANR, RM V/733, 8 martie 1923.

¹⁹⁵ *Ibidem*.

¹⁹⁶ ANR, RM V/1047, 30 martie 1923.

care vorbește despre eventualul pericol care ne pândește, spunând că nu este adevărat. [...] Din nefericire, nu este atât de bine informat¹⁹⁷.

Totodată, la București era transmis un document intitulat *Pro Memoria* emis de Ministerul de Externe italian pentru Duca, ministrul de externe român, cu privire la situația monarhiei în Grecia. Conținea o sinteză a informațiilor primite, specificând că în urma comunicării cu Legația României din Roma:

Ministerul de externe [italian] s-a grăbit să obțină informații cu privire la situația politică din Atena, conform informațiilor primite acest lucru nu pare în niciun fel alarmant guvernului italian și aceasta este și opinia guvernelor francez și britanic. Acesta este motivul pentru care Guvernul Regal este de părere că nu există niciun motiv, cel puțin deocamdată, pentru a face la Atena pașii sugerați de domnul Duca, dar putem fi siguri că vom urmări cu cel mai viu interes mersul evenimentelor din Grecia și va fi gata să dea, în interesul păcii în Est, sfaturi de moderație în cazul în care relațiile dintre Monarhie și partidul revoluționar amenință să se acutizeze¹⁹⁸.

Elisabeta completează tabloul grecesc cu descrieri directe care exprimă realitatea vieții zilnice, spunând despre greci că erau:

Persoane imposibile... fanatici, șovini, limitați... Regaliștii ne dau mai multe bătăi de cap decât ceilalți. Cu toate sentimentele de violență, nu vezi niciodată o acțiune spontană sau elan. [...] Mie mi se par că nu sunt prea omenoși. Am venit la ei cu mâinile întinse și am fost întâmpinată cu mânuși. Nu este greșeala lor, așa sunt născuți¹⁹⁹.

Deși acuzată de unii contemporani ale căror păreri au fost preluate mai târziu de anumiți istorici, de tragism și critici, Elisabeta avea să înregistreze pe retină memoria acelor ani duri, pe deplin conștientă că „datoria este aproape întotdeauna grea, dar am un gust amar atunci când

¹⁹⁷ ANR, RM V/735, 7 aprilie 1923.

¹⁹⁸ AMAE, Fond 71/1920-1944, Dosare speciale Grecia, Vol. 31, f. 224, Roma 1/14 aprilie 1923.

¹⁹⁹ ANR, RM V/735, 7 aprilie 1923.

nu-ți este permis s-o faci”²⁰⁰. A primit însă un ajutor discret, dar esențial pentru supraviețuire, de la părinții ei prin intermediul diplomației.

Sărbătorile pascale ortodoxe din aprilie 1923 le-au petrecut în Grecia, pentru Elisabeta fiind pentru ultima oară. Încă era optimistă, dorind să fie iubită de popor, și, fără să știe, consemna istoria ultimelor luni de domnie:

Ieri, înainte de Paște, am avut un mic serviciu religios în capela palatului mare. Săraca inimă a lui Georgie era plină de tristețe și grea de atâtea lacrimi. Este primul lui Paște fără ei, de fapt, fără aproape toată familia. Eram într-o mică biserică părăsită, goală, pustie, se simțea lipsa lor, în mod special a Amamei care era sufletul a tot ce este religios. Încerc să nu mă gândesc prea mult pentru că mă năpădește dorul de acasă, de tot ce am lăsat în urmă. [...] *Unica mea ambiție este să mă fac iubită aici. Dar singurul mare handicap este că sunt femeie, așa cum ți-am mai spus mai înainte. Dacă reușesc, va fi un dublu triumf*²⁰¹.

În aprilie, cuplul regal George și Elisabeta participă la unele evenimente oficiale cu puternic simbolism istoric, apoi vizitează privat locuri cu vestigii din Antichitate. Strategia regală era bine gândită în acel context. Elisabeta își amintește de călătoria interesantă de la Patras cu prilejul dezvelirii unui monument istoric. Toate detaliile consemnate de ea justifică atitudinea de mai târziu, din anii 1940, când participă la recepțiile de la palatul regal unde sunt prezente și oficialități sovietice. La Patras, alături de regele George al II-lea, a fost nevoită să stea la masă cu generalul Nikolaos Plastiras, supranumit „călărețul negru” în războaiele greco-turce din 1919–1922, cel ce condusese revoluția ofițerilor greci care-l deposedase pe regele Constantin. Alături de regele George, Elisabeta experimentase în Grecia starea de necesitate pentru supraviețuirea dinastiei, în condiții de umilință.

Evadarea din Atena se conturase ca un eveniment pentru Elisabeta, însemnând ieșirea „la aer proaspăt, câmpii verzi și copaci mari”²⁰². La Patras recunoaște că a întâlnit multe situații ciudate, determinate de oameni divergenți adunați la o solemnitate.

²⁰⁰ *Ibidem.*

²⁰¹ ANR, RM V/735, 7 aprilie 1923 (subl.ns.).

²⁰² ANR, RM V/736, 14 aprilie 1923.